

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Görünüş Kategorisinin Öğretimi

Teaching Aspectual Category in Teaching Turkish to Foreigners

Dilek Fidan ¹ & Gizem Salkım ²

¹ Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kocaeli, Türkiye

² Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılar Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Kocaeli, Türkiye

Öz

Bu çalışmanın amacı, eylemlere eklenen görünüş biçim birimlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan dil bilgisi kitaplarında, nasıl ele alındığını betimlemektir. Bu kapsamda, Benzer¹ ve Bölükbaş Kaya² örneklem olarak belirlenmiştir. Doküman inceleme yöntemi kullanılarak Türkçedeki görünüş biçim birimlerinin ({-DI}, {-I}yor), {-mIş}, {-A/Ir}, {-AcAk}, {-mAktA}, {-mAdA}, {-I}yordu), {-ArdI}, {-AcAktI}, {-mIştI}, {-I}yormuş), {-Armlş}, {-AcAkmlş}, {-mIşmlş}) öğretimde ele alınan işlevler karşılaştırılmış ve dil bilgisi öğretiminde öğrencinin bilişsel yükünü azaltmak için görünüşün dil bilgisi öğretiminde nasıl olması gerektiği üzerine önerilerde bulunulmuştur. Benzer'de³ görünüş kategorisinin aktarılmasında "görünüş" teriminin açık olarak geçtiği ve belirli işlevlerin kullanımında hangi dil yapılarının tercih edilmesi gerektiği; buna karşın Bölükbaş Kaya'da⁴ ise bu terimin açık bir biçimde kullanılmadan (örtük bir biçimde), söz konusu biçim birimlerin "zaman ekleri" (şimdiki, geçmiş, gelecek, geniş zaman ve bunların bileşik zamanlı görünümleri) başlığı altında ele alındığı ve işlevlerine bakıldığında görünüş kategorisini işaret ettiği görülmüştür. Her iki kaynakta, biçim birimlerin görünüş özelliklerinin ve önerilen dil düzeylerinin benzerlikler yanında farklılık gösterdiği gözlenmiştir.

Abstract

This study focuses on the aspectual categories in Turkish grammar books used for teaching Turkish as a foreign language. The sample includes Benzer⁵ and Bölükbaş Kaya⁶, and the document review method is used to compare and describe the functions of aspect markers suffixed to the verb in Turkish grammar. The study identifies common aspects of the functions of aspect morphemes ({-DI}, {-I}yor), {-mIş}, {-A/Ir}, {-AcAk}, {-mAktA}, {-mAdA}, {-I}yordu), {-ArdI}, {-AcAktI}, {-mIştI}, {-I}yormuş), {-Armlş}, {-AcAkmlş}, {-mIşmlş}) and suggests ways to incorporate aspect issues in grammar teaching to provide more efficient learning environments and reduce cognitive load for learners. Benzer⁷ explicitly uses the term "aspect" and discusses language structures for certain language functions, while Bölükbaş Kaya⁸ discusses aspectual category functions under the title of "tense suffixes" (present, past, future,

“ Atıf | Citation: Fidan, DilekGizem Salkım. "Teaching Aspectual Category in Teaching Turkish to Foreigners". *Türkiyat Mecmuası–Journal of Turkology*, 35, 1 (2025): 377-396. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1677205>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Fidan, D. & Salkım, G.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Dilek Fidan dilek.fidan@kocaeli.edu.tr

¹ Ahmet Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi* (Ankara: Pegem Akademi, 2021).

² Fatma Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi* (İstanbul: Kültür Sanat Basımevi, 2021).

³ Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40.

⁴ Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 26.

⁵ Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

⁶ Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

⁷ Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

⁸ Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

present and compound tense aspects of these tenses). Both sources found differences and similarities in aspectual features and suggested language levels of the morphemes.

Anahtar Kelimeler Görünüş • Yabancılar Türkçe Öğretimi • Zaman • Dil Bilgisi Öğretimi

Keywords Aspectual Category • Teaching Turkish to Foreigners • Tense • Grammar Teaching

Extended Summary

This study aims to describe and compare how the topic of aspectual category is addressed in grammar books designed for teaching Turkish as a foreign language. The data source for this study relies on the works of Benzer⁹ and Bölükbaş Kaya¹⁰. In this context, Benzer¹¹ approaches the issue from the perspective of functional grammar, questioning which language structures can convey a given function, while Bölükbaş Kaya¹² focuses on which functions can be taught through specific language structures.

While the concept of “tense” is traditionally divided into three subcategories -present, past, and future- from a classical perspective, linguistically, “time” in language consists of two main categories: (i) classical tense and (ii) aspect. Aspect is further divided into “grammatical” and “lexical” aspect, which are themselves subdivided into finer categories. The subject of aspect began to gain attention particularly from the last quarter of the 20th century, starting notably with Comrie¹³, and has continued to evolve through updated classifications by various researchers. Related studies have also been conducted on Turkish (e.g., by Aksu Koç¹⁴, Eser Erguvanlı¹⁵, Uzun¹⁶, Subaşı Uzun ve

⁹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

¹⁰Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 32-162.

¹¹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

¹²Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 32-162.

¹³Bernard Sterling Comrie, *Aspect* (Cambridge: Cup, 1976.)

¹⁴Aksu Koç, Ayhan, Slobin, Dan, *Tense-Aspect-Modality in Turkish* (Amsterdam: John Benjamin Yayınevi, 1982.)

¹⁵Eser Erguvanlı Taylan, “The Parameter of Aspect in Turkish”, *6th International Conference on Turkish Linguistics Bildiriler Kitabı* içinde, ed. Ahmet Konrot (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 1992), 153-159.

¹⁶Nadir Engin Uzun, “Türkçede Görünüş / Kip / Zaman Üçlüsü” *Dil Dergisi*, (68) (1998): 5-21, erişim 27 Mart 2024. https://www.academia.edu/22425548/T%C3%BCrk%C3%A7ede_G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BC%C5%9F_Kip_Zaman_%C3%9C%C3%A7%C3%BCs%C3%BC.

¹⁷Leyla Subaşı Uzun ve Zeynep Erk Emeksiz, “Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine”, *XVI. Dilbilim Kurultayı Bildirileri Kitabı* içinde, ed. Güray Köniğ (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2002), 129-145.

¹⁸Pınar İbe Akcan, “Edinin Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi”, *Dil Dergisi*, 130 (2005): 7-18, erişim 27 Mart 2024. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000043.

¹⁹Sercan Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi”, *Dil Dergisi*, 140 (2008).

²⁰Ahmet Benzer, “Filde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik”, (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2008), Ulusal Tez Merkezi (221524).

²¹Elçin Esmer, “İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenleniş”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8/2 (2012): 19-37, erişim 27 Mart 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/182640>.

²²Lars Johanson, *Türkçede Görünüş*, çev. Nurettin Demir (Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.)

²³Melis Ülkümen. “Dil Bilgisi Öğretiminde Kip, Zaman ve Görünüş Konusunun Öğretiminin İncelenmesi”, (Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, 2017), Ulusal Tez Merkezi (482009).

²⁴Gülsüm Atasoy, “Türkçede Görünüş Belirteçliklerinin Öğretimi: Görünüş ve Derlem Çalışması”, *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3/1 (2017): 1-18, erişim 27 Mart 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/277741>.

²⁵Melike Üzümlü, “Zaman, Görünüş ve Kiplik İlişkisine Genel Bir Bakış.” *Turkic Linguistics And Philology*, 1/1 (2018): 53-66, erişim 27 Mart 2024. <http://www.turkiclinguistics.com/yukleme/sayilar/tammetin/melike-uzum-zaman-gorunus-ve-kiplik-iliskisine-genel-bir-bakis-11.pdf>.

²⁶Fikriye Gündüz, “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/1 (2020): 42-49, erişim 27 Mart 2024. <https://doi.org/10.33537/sobild.2020.11.1.6>.

Erk Emeksiz¹⁷, İbe Akcan¹⁸, Demirgüneş¹⁹, Benzer²⁰, Esmer²¹, Johanson²², Ülkümen²³, Atasoy²⁴, Üzümlü²⁵, Gündüz²⁶, Akcaoğlu²⁷, etc.), thereby enriching the Turkish academic literature on the subject.

In Bölükbaş Kaya's²⁸ study, although the term "aspect" is not explicitly used in the teaching of morphemes, the focus is on grammar instruction that considers the form-meaning-use dimension. In contrast, Benzer²⁹ explicitly uses the term "aspect" when explaining the usage of morphemes and provides example sentences showing that aspect may appear as a primary or secondary function in the language.

Bölükbaş Kaya³⁰ adopts a teacher-centered approach and includes detailed grammatical features of language structures to facilitate teaching and learning in the classroom. Benzer³¹, on the other hand, adopts a student-centered approach, identifying which language structures might be needed by learners of Turkish as a foreign language in specific communicative situations. Thus, depending on whether a given material is teacher- or student-oriented, the structures used to convey certain communicative contexts (e.g., ordering food, narrating an event, talking about habits) or the functions of a language structure may vary depending on the target audience of the educational material.

When the dataset is examined, it is observed that some morphemes (e.g., {-mAktA}, {-Dİr}, {-(İ)yordu}, {-AcAktI}) may carry more than one aspectual feature even for the same function. For example, the morpheme {-AcAktI} expresses both "perfective" and "imperfective" aspects when used to convey *regret*. Therefore, context must also be considered in determining whether the aspect is one of perfective or imperfective. These findings suggest that grammar instruction should not be purely didactic or form-focused, but should also integrate meaning and use.

Additionally, due to the variation in how aspectual morphemes function-especially in terms of usage- it is recommended that students first be introduced to basic uses of aspect at beginner levels (A1-A2). Sentences containing aspectual structures and markers should be introduced progressively at intermediate or advanced levels to reduce cognitive load and enhance learning retention.

The findings indicate that the morphemes marking aspect and the tenses they represent do not align between the two books in terms of indicating "perfective," "imperfective," and "progressive" aspects. Similarly, the proficiency levels at which these morphemes are introduced are not consistent across the two books. Fidan³² also notes that there is a need for standardization in the content and proficiency-level distribution of materials used for teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, it is suggested that umbrella organizations such as the Turkish Language Association (TDK) or Yunus Emre Institute (YEE) should lead more detailed and advanced studies to contribute to the literature.

In the literature, studies by Gündüz³³, Demirgüneş³⁴, Esmer³⁵, İbe-Akcan³⁶, Ortaköylüoğlu³⁷ indicate a correlation between the types of texts and the use of morphemes. Therefore, the selection or creation of texts must be carefully considered in teaching the aspectual category in Turkish as a foreign language.

²⁷Can Akcaoğlu, "Türkçe Zaman Eklerinin Görünüş Özelliklerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Yansımaları", (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2025), Ulusal Tez Merkezi (464513).

²⁸Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 32-162.

²⁹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

³⁰Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 32-162.

³¹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

³²Dilek Fidan, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri", *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11/14 (2016): 271, erişim 16 Mart 2023, <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9826>.

³³Gündüz, "Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi", 42-49.

³⁴Demirgüneş, "Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi", 52-66.

³⁵Esmer, "İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenleniş", 19-37.

³⁶İbe Akcan, "Edinim Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi", 7-17.

³⁷Hale Ortaköylüoğlu, "Türkçede Görünüş: Okul Öncesi Hikâye Kitaplarında Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi", *International Journal of Language Academy*, 3/1 (2015): 224-240, erişim 27 Mart 2024. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.136>.

In future studies, it would be helpful to describe how the aspect category is handled in the grammar sections of language sets. Furthermore, based on needs analyses informed by such descriptions, it is believed that developing materials that take into account all four basic language skills would aid both learners and teachers in more effectively teaching and learning the language structures used to express time in Turkish.

Giriş

Dil çalışmalarında, görünüş (aspect) kategorisinin tarihsel süreç içerisinde farklı bakış açılarıyla incelendiği ve dönem dönem araştırmacıların bu olguya farklı açılardan bakarak görünüşü sınıflandırdıkları görülmektedir. Comrie³⁸ görünüşün zaman içinde gerçekleşmekte olan bir durumun iç oluşumu hakkında bilgi verdiğini belirtmekte ve görünüşü, belirli gerçek zaman algısı dışında değerlendirmektedir. Atasoy'a³⁹ göre olayın zamansal iç yapısını ve sunum şeklini kapsayan görünüş, dil konuşucusunun tercih ettiği örtük ya da açık yapılarla aktarılabilir. Bu sayede üzerinde konuşulan hâl türünün (situation type) anlaşıldığını ve zamansal iç yapı sayesinde konuşucunun olayın tamamına mı yoksa bir bölümüne mi odaklandığını görebilmeyi sağladığını dile getirmektedir. Korkmaz⁴⁰, görünüşü: “Bir fiildeki oluşun ve kılışın zaman bakımından konuşan tarafından öznel biçimde değerlendirilmesi; fiilde, dil psikolojisine ve konuşanın kendi değerlendirmesine bağlı zaman kayması durumu.” şeklinde tanımlamaktadır. Ülkümen⁴¹, Türkçedeki {-mıſ} biçim biriminin zaman, görünüş ve kip işlevlerini incelediği çalışmada, görünüşten şu şekilde bahsetmektedir: “Geçmiş zamana gönderim yapmakta olan bir eylemin sonucunda bittiği veya bitmediği şeklinde iki farklı durumla karşılaşılması söz konusu olabilmektedir. Görünüş kavramı bu sonucun belli olmadığı durumda ortaya çıkmaktadır.”

Benzer'e⁴² göre görünüş, zaman ve kip gibi eylemlerle ilgili dil bilgisi kategorilerinden biri olmakla birlikte görünüşün temelini, zamanla alakalı fakat zaman aracılığıyla açıklanması mümkün olmayan dil bilgisi yapıları oluşturmaktadır. Başka bir deyişle görünüş, bir olayın başlayıp bitme zamanından çok, gerçekleştiği süreçteki durumla ilgilenmektedir. Benzer⁴³, doğal dillerde eylem biçim birimlerinin ikinci veya üçüncü işlevi olarak saptanmış olan görünüşün, içinde olduğu tümceye “bitmişlik”, “bitmemişlik” gibi birbirinden zıt değerler yükleyebildiğini dile getirmektedir. Demirgüneş⁴⁴ de eylemleri bitmişlik ve bitmemişlik olarak ikiye ayırarak görünüş ayrımının, zıtlıklar üzerine yapılacağını belirtmektedir. Ona göre görünüş, eylem zamanının yer aldığı zamansal çizgi içindeki noktalarda eylemin başlama, bitme veya bu iki durum arasındaki süreçle ilgilenmektedir. Bu sebeple alan yazınındaki sınıflamaların, “bitmemişlik-geçmiş dışı” ve “bitmişlik-geçmiş” şeklinde iki ayrı eylem kategorisinden oluştuğu savunulmaktadır.

Gündüz⁴⁵, alan yazını incelendiğinde görünüş kategorisinin, “dil bilgisel” ve “sözlüksel” olmak üzere iki bölümde incelendiğini ve dil bilgisel görünüş (grammatical aspect) kategorisiyle görünüşün ya da bakışın; sözlüksel görünüş (lexical aspect) kategorisiyle ise kılışın, eylem türlerinin ve hâl görünüşünün kastedildiğini belirtmektedir. Smith⁴⁶ İngilizcedeki görünüş türleri üzerine yaptığı çalışmada, “dil bilgisine” dayalı

³⁸Comrie, *Aspect*, 3.

³⁹Atasoy, “Türkçede Görünüş Belirteçliklerinin Öğretimi: Görünüş ve Derlem Çalışması”, 2.

⁴⁰Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2003), 577.

⁴¹Ülkümen, “Dil Bilgisi Öğretiminde Kip, Zaman ve Görünüş Konusunun Öğretiminin İncelenmesi”, 39.

⁴²Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-41.

⁴³Benzer, 41.

⁴⁴Sercan Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Zaman Morfemleri.”, (Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, 2007), 109-110, Ulusal Tez Merkezi (210823).

⁴⁵Gündüz, “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi”, 49-55.

⁴⁶Carlota S. Smith, *The Parameter of Aspect* (Londra: Kluwer Academic Publishers, 1997), 89.

görünüş ve “sözlüğe” dayalı görünüşün yanı sıra “yansız” görünüş türünün de bulunduğunu belirtmektedir. Bunu destekler biçimde Schilder⁴⁷ de Almancada “yansız” görünüşün olduğunu destekleyen bulgular olduğunu dile getirmektedir. “Yansız” görünüşte cümlede yer alan durum hem sürebilir hem de sürmeyebilir anlamına gelebildiğinden anlaşılması bağlama ve kişiye bağlı, esnek bir biçime sahip olduğu için Benzer^{48,49} bu görünüş türüne kendi sınıflamasında yer vermemiştir.

1. Görünüş Sınıflamaları

Yukarıda da belirtildiği gibi, görünüş kategorisi farklı araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde sınıflandırılmıştır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında, bu kategoriyi alan yazına katan çalışmalardan bahsedilecektir.

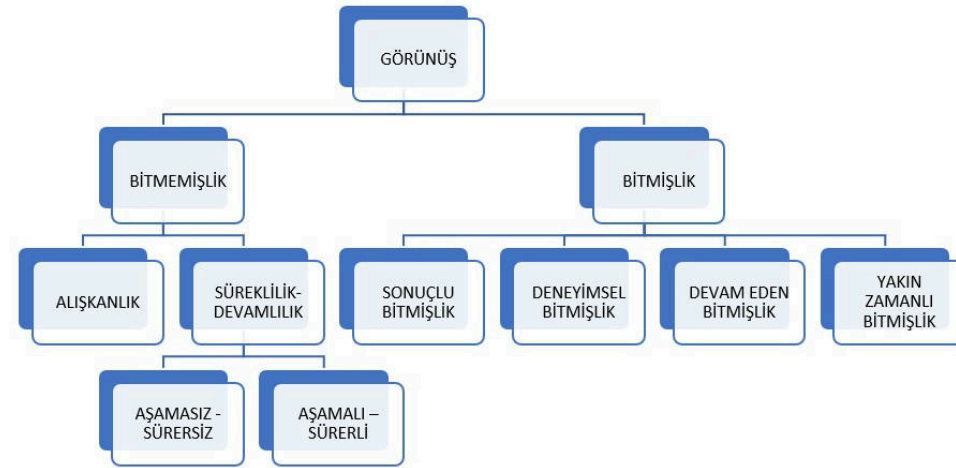
1.1. Yabancı Alan Yazınında Görünüşün Ele Alınışı

1.1.1. Comrie’nin (1976) Görünüş Sınıflaması

Comrie⁵⁰, görünüşü “bitmemişlik” ve “bitmişlik” biçiminde ikiye ayırdıktan sonra bu kategorileri de kendi içinde alt kategorilere ayırmaktadır. **Şekil 1**’de Comrie tarafından yapılan bu sınıflama gösterilmiştir.

Şekil 1

Comrie (1976) tarafından yapılan görünüş sınıflaması)

Şekil 1 incelendiğinde bitmemişlik görünümünün iki alt kategoriye (“alışkanlık” ve “süreklilik-devamlılık”); buna karşın bitmişlik görünümünün dört alt kategoriye (“sonuçlu”, “deneyimsel”, “devam eden” ve “yakın zamanlı”) ayrıldığı görülmektedir. Comrie⁵¹, geçmiş zamanı işaretleyen biçim birimleri kullanarak “Okuyordu.” ve “Okudu.” tümcelerinde görünüş açısından bitmişlik ve bitmemişlik zıtlığı olduğunu vurgulamıştır. İki tümce de geçmiş zamana gönderimde bulunmasına rağmen “Okudu.” tümcesinde olay, konuşma anından önce gerçekleşmiş ve sonlanmıştır. Buna karşın “Okuyordu.” tümcesinde, konuşma anından önce başlanan bir eylem olduğu görülmekte ancak eylemin tamamen bittiği veya devam ettiği hakkında kesin bir anlam çıkmamaktadır.

⁴⁷Frank Schilder, “Aspect and Discourse Structure: Is a Neutral Viewpoint Required?”, *Centre for Cognitive Science*, (1995): 326-328, erişim 27 Mart 2024. 10.3115/981658.981711.

⁴⁸Benzer, “Filde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik”, 267.

⁴⁹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

⁵⁰Comrie, *Aspect*, 25.

⁵¹Comrie, *Aspect*, 25.

Comrie⁵² ayrıca görünüş özelliklerinin, görünüşü kodlayan belirli biçim birimlerde daha baskın olarak ortaya çıktığını gözlemlemiştir. Örneğin bu özellik Türkçede {-AcAk}, {-(I)yor}, {-DI} ve {-mIş} biçim birimleri aracılığıyla aktarılmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak Tablo 1’de Türkçe eylemlerdeki görünüşleri kodlayan biçim birimlerin Comrie’nin⁵³ görünüş sınıflandırmasına göre dağılımı bulunmaktadır.

Tablo 1

Türkçede Eylemlerde Görünüşü İşaretleyen Biçim Birimler

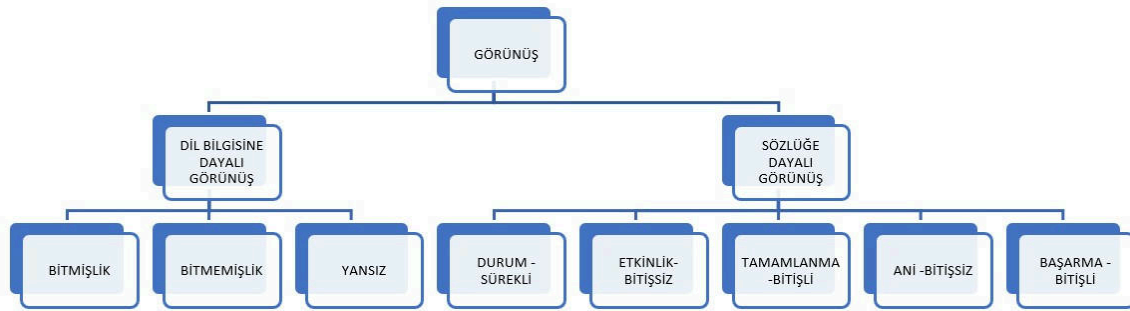
GÖRÜNÜŞ	TÜRKÇE EYLEMLERDE KULLANILAN BİÇİM BİRİMLER
BİTMEİŞLİK	{-(I)yor}, {-A/Ir} → <i>Alışkanlık ve devamlılık</i>
Alışkanlık	{-A/Ir} → <i>Yineleyici durumlar için kullanım</i>
Süreklilik-Devamlılık	{-(I)yor} → <i>Bir durumun alışkanlık göstermeden devamlılık göstermesi durumu</i>
Aşamasız -Sürersiz	
Aşamalı-Sürerli	
BİTMİŞLİK	{-DI} → <i>Bir durumun başarılı bir şekilde tamamlanması</i>
Sonuçlu bitmişlik	{-mIştIr} → <i>Geçmişte yaşanmış ve bitmiş olduğu belli fakat ne zaman bittiğine dair bilgi bulunmayan</i>
Deneyimsel bitmişlik	{-mIştIr} → <i>Geçmişte gerçekleşmiş fakat günümüze olan etkisi belirsiz.</i>
Devam eden bitmişlik	{-(I)yor}, {-A/Ir} → <i>Geçmişte başlayıp günümüzde devam eden olaylar.</i>
Yakın zamanlı bitmişlik	{-DI} → <i>Yakın geçmişte gerçekleşen olaylar.</i>

1.1.2. Smith’in (1997) görünüş sınıflaması

Smith⁵⁴ (1997), Comrie’nin⁵⁵ (1976) yapmış olduğu ayrımı devam ettirirken görünüşü, “sözlüğe dayalı” ve “dil bilgisine dayalı” görünüş olarak ikiye ayırmış ve alt başlıklarında değişiklikler yapmıştır. Şekil 2’de Smith’in⁵⁶ sınıflaması gösterilmektedir.

Şekil 2

Smith (1997) tarafından yapılan görünüş sınıflaması)

Şekil 2 incelendiğinde, dil bilgisine dayalı görünüş içinde, bir olayın sonlandığını ifade eden “bitmişlik” ve geçmişte başlayıp sonlanmasına dair kesinlik içermeyen tümceleri karşılayan “bitmemişlik” alt kategorisine ek olarak “yansız görünüş” alt kategorisi olduğu görülmektedir. Yansız bakış açısında; biçimsel öğelerle ilgili bir bilgi verilmemekle birlikte, görünüş özelliği açısından kullanıma dayalı olarak ne bitmişlik ne de bitmemişlik bildiren bir biçim birime sahip görünüş türü olduğu belirtilmiştir. Bir diğer ana başlık olan sözlüğe dayalı görünüşün ise cümle içinde tespit edilmesinin dil bilgisine dayalı görünüşe göre daha örtük ve zor

⁵²Comrie, 25.

⁵³Comrie, 25.

⁵⁴Smith, *The Parameter of Aspect*, 126.

⁵⁵Comrie, *Aspect*, 66.

⁵⁶Smith, *The Parameter of Aspect*, 127.

olduğu belirtilmektedir. Hâl türleri adını verdiği sözlüğe dayalı görünüş türlerini de sabit (static), sürekli (durative), bitişli ve bitişsiz olarak birbirinden ayırmaktadır.

Şekil 2'deki sözlüğe dayalı görünüş türlerine Türkçeden şu örnekleri vermek mümkündür:

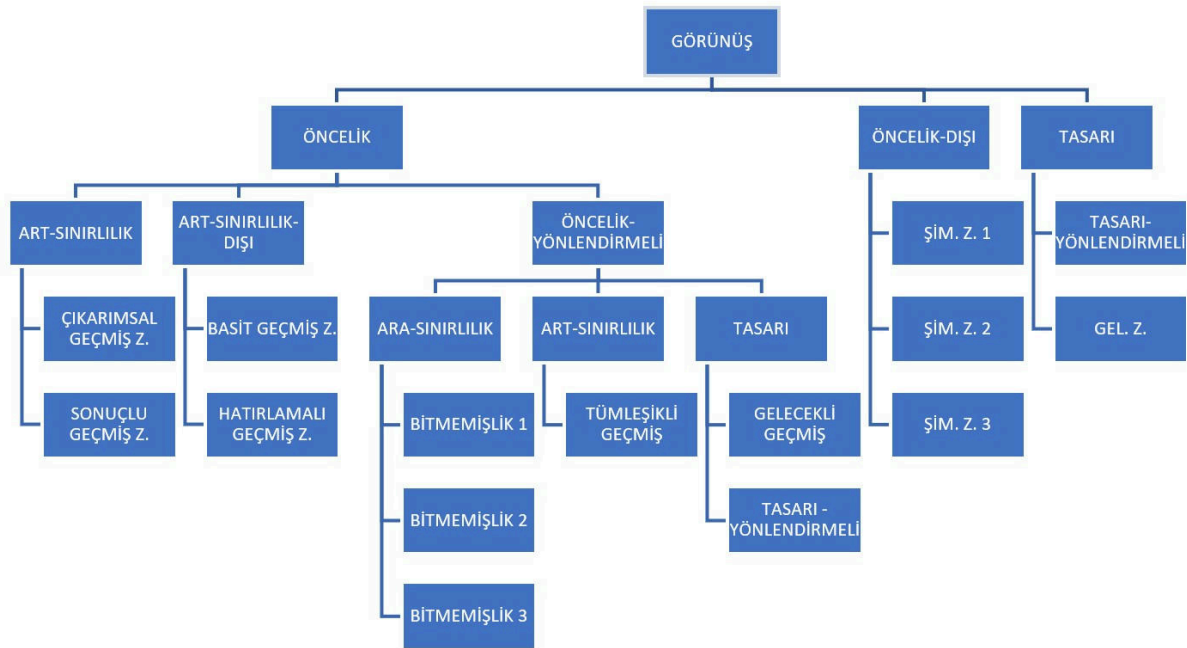
- Durum (States)- Sürekli: *bilmek, sevmek*
- Etkinlik (Activity)- Bitişsiz: *gezmek, yürüyüş yapmak*
- Tamamlanma (Accomplishment)- Bitişli: *öğrenmek, varmak*
- Ani eylem (Semelfactive)- Bitişsiz: *dokunmak, hapşirmek*
- Başarma (Achievement)- Bitişli: *maçı kazanmak, birini yenmek*

1.1.3. Johanson'un (1994) Görünüş Sınıflaması

Johanson⁵⁷, doğal dillerdeki görünüş konusunun dil bilgisindeki zaman ulamları ile etkileşim içinde olduğunu belirtmektedir. Ona göre Türkçe gibi sondan eklemeli doğal dillerde görünüş yapısı, eylem son ekleri aracılığıyla saptanmaktadır ve *art-sınırlılık* (postterminality), *ara-sınırlılık* (intraterminality) ve *bitimli-sınırlılık* (adterminality) adında üç karşıtlık içeren görünüş türü bulunmaktadır.

Şekil 3

Johanson (1994) tarafından yapılan görünüş sınıflaması)

Başlangıç yerine; süreç ve sonuca odaklanan bu yapılarda *art sınırlılık*, olayın bitiş noktasından sonraki aşamaya karşılık gelmektedir. Bunun yanı sıra *ara-sınırlılık*, olayın henüz sonlanmamış-bitmemiş olmasına vurgu yaparak olayın gerçekleştiği ara sınıra odaklanırken *art-sınırlılık-dışı*, olayın bitiş noktasına gönderimde bulunmaktadır.

1.2. Türkçe Alan Yazınında Görünüşün Ele Alınışı

Çalışmanın bu kısmında, Türkçede görünüş kategorisinin alan yazınında nasıl ele alındığına dair örnekler verilecektir.

⁵⁷Johanson, *Türkçede Görünüş*, 85.

1.2.1. Erguvanlı Taylan'ın (2015) Görünüş Sınıflaması

Erguvanlı Taylan⁵⁸ görünüş kavramının, olayların tamamlanma (completion) süre-sürme-süreklilik (duration), yineleme (iteration) gibi zamansal özellikleri açısından iç yapısını ifade etmek için kullanılan bir kategori olduğunu belirtmektedir. Zamanın (tense) aksine, herhangi bir gönderim noktasına (reference point) bağlı olmadığını ve bu sayede de gösterimsel (deictic) kategori sınıflamasına girmediğini belirtmektedir. Her dilde zaman ve görünüş için ayrı belirleyicilerin (marker) kullanılamayacağını aktaran Erguvanlı⁵⁹, bazı durumlarda tek formun hem zaman hem de görünüş işlevlerine gönderim yapabileceğini belirtmektedir: Geçmiş (past) ve bitmiş (perfective) gibi. Smith'teki⁶⁰ ve Comrie'deki⁶¹ sınıflandırmaya benzer olarak dil bilgisine dayalı görünüşte, “bitmişlik” ve “bitmemişlik” olmak üzere iki ana başlık üzerinden sınıflandırma yapmıştır. “Bitmişlik” görünüşünde olayın bütünü, sonlandırmayı ya da bitirmeyi ifade ederken “bitmemişlik” anlatımında olayın bitiş noktalarının yer almayarak sadece durumun bir aralığının-evresinin sunulduğunu bildirmektedir. Türkçedeki eylemcil öğelerde görünüşü kodlayan biçim birimlerden bu ayrıma örnek olarak {-DI} ve {-mIş} biçim birimlerinin “bitmişlik”, {-AcAk} biçim biriminin bitmemişlik görünüşü altında yer aldığını bildirmektedir. Fakat birden fazla görünüş türüne gönderimde bulunan {-(I)yor} ve {-I/Ar} biçim birimlerini eyleme dayalı veya iki biçim birimli (geleneksel dil biliminde “birleşik/bileşik zaman”) dil bilgisi yapıları üzerinden ayrıntılı olarak açıklamıştır. {-I)yor} temel yapıda kullanıldığında konuşma anında gerçekleşen eylemleri temsil ettiğinden “bitmemişlik” görünüşüne sahip olmaktadır. Bununla birlikte, “O eskiden ablasına benziyordu.” tümcesinde kullanılan {-I)yordu} biçim biriminin, geçmişe ait bir zaman diliminde gerçekleştiği ve tamamlandığı için *bitmemişlik* görünüşünde değil; onun bir alt birimi olan “sürme” görünüşünde olduğunu belirtmektedir. {-A/Ir} biçim biriminin ise genel işlevinin “alışkanlık” görünüşü olmasına rağmen, “Ali bu konuyu iyi bilir.” tümcesinde kullanılan biçim birimin, eyleme bağlı olarak “bitmemişlik” görünüşünde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Tablo 2’de, Erguvanlı Taylan’ın⁶² Türkçedeki görünüş biçim birimleri ile ilgili belirlemeleri yer almaktadır:

Tablo 2

Erguvanlı Taylan’ın (2015) Türkçede Görünüş Sınıflandırması

GÖRÜNÜŞ		
Bitmişlik	{-DI}	
	{-mIş}	
Bitmemişlik	{-(I)yor}	{-(I)yordu} → Sürme
	{-AcAk}	
	{-A/Ir}	{-A/Ir} → Alışkanlık

1.2.2. Benzer’in (2008) Görünüş Sınıflaması

Benzer⁶³, “Fiilde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik” başlıklı doktora çalışmasında, Türkçedeki zaman biçim birimlerinin ikinci ve üçüncü işlevleri olarak belirttiği görünüş ve kiplik değerlerini incelemiştir. Smith’in⁶⁴ görünüş sınıflamasına ek olarak, “sürme” alt kategorisini de ekleyerek görünüş boyutunda biçim birimleri bitmişlik, sürme ve bitmemişlik olarak üçe ayırmış ve örnek tümceler üzerinde biçim birimlerin zaman, görünüş veya kiplik işlevi olup olmadığını tezinde tartışmıştır. Elde edilen bulgularda tümce içindeki

⁵⁸Eser Erguvanlı Taylan, *The Phonology and Morphology of Turkish* (İstanbul: Boğaziçi University Press, 2015), 173.

⁵⁹Erguvanlı Taylan, 173.

⁶⁰Smith, *The Parameter of Aspect*, 126.

⁶¹Comrie, *Aspect*.

⁶²Erguvanlı Taylan, *The Phonology and Morphology of Turkish*, 173.

⁶³Benzer, “Fiilde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik”, 24.

⁶⁴Smith, *The Parameter of Aspect*.

zaman zarfları, bağlaçlar gibi çeşitli yönlendiricilerin biçim birimler üzerinde görünüş özelliğini arttırmaya yaradığı sonucuna ulaşmıştır. Doktora tezinden sonra ilk baskısı 2020’de yayınlanan *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dilbilgisi* adlı kitabında⁶⁵ aynı sınıflandırma üzerinden eylemlere gelen görünüş biçim birimlerini incelemiş ve dil yapılarına, işlevsel açıdan kullanışlı olması adına, seviyelere ayırarak yer vermiştir.

1.2.3. Demirgüneş’in (2007) Görünüş Sınıflaması:

Görünüş, eylemdeki biçim birim veya tümcedeki diğer unsurlar sayesinde zaman içerisindeki süreci belirttiğini dile getiren Demirgüneş⁶⁶, daha önce de belirtildiği gibi görünüşle ilgili olarak “bitmişlik” ve “bitmemişlik” arasındaki zıtlık ilişkisine dikkat çekmektedir. Bu ilişkiye dayanarak Türkçedeki biçim birimlerin “bitmişlik” ve “bitmemişlik” görünüşlerinin Tablo 3’teki gibi olduğunu söylemektedir:

Tablo 3

Demirgüneş’in (2007) Türkçede Görünüş Sınıflandırması

BİÇİMBİRİM	Bitmemişlik	Bitmişlik
{-(A)r}	+	-
{-(y)AcAk}	+	-
{-(l)yör}	+	-
{-DI}	-	+
{-mİş}	+	+

1.2.4. Diğer Görünüş Çalışmaları

Alan yazınında yapılmış olan diğer çalışmalara bakıldığında Gündüz’de⁶⁷ Hitit 3’teki okuma metinlerindeki görünüş tercihlerinin sıklıklarına bakılmıştır. Çalışmada; anlatım teknikleriyle eylemlerin kılınışının, görünüşü belirlediği dile getirilmektedir. Alan yazınında Demirgüneş⁶⁸, Esmer⁶⁹, İbe-Akcan⁷⁰ ve Ortaköylüoğlu⁷¹ ana dili kitaplarındaki görünüş kategorisini inceleyen diğer çalışmalardır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde zamanların öğretiminde görünüş kategorisi, Akcaoğlu⁷² tarafından incelenmiştir. Çalışmada, Türkçe öğretiminde dil bilgisi yapılarının öğretilmesinde çeşitli boyutlardan yararlanıldığı ve bu çeşitliliğin olumsuz bir etkisi olduğundan yola çıkılarak görünüş perspektifi sayesinde, dil bilgisi yapılarının bütüncül olarak ele alınabilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda, görünüş kategorisiyle birlikte dil yapılarının işlevlerinin netleştirildiği ve bu eylemlerin sıklıklarından yola çıkıldığı “Basamaklı İşlev Modeli” ile dil öğretimi önerilmektedir. Bu önerilere karşın, çalışmada herhangi bir uygulama yapılmadığı için Model’in işleyip işlemeyeceğine yönelik bir veri bulunmamaktadır.

Yukarıda bahsedilen çalışmalardan da anlaşılacağı üzere, görünüş üzerine yapılan çalışmaların Türkçede ders kitaplarındaki ve dil setlerindeki teorik olarak dağılımlarını inceleyen, görünüşün tarihi gelişimini

⁶⁵ Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 1.

⁶⁶ Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Zaman Morfemleri”, 110.

⁶⁷ Gündüz, “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi”, 53.

⁶⁸ Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi.”

⁶⁹ Esmer, “İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenleniş.”

⁷⁰ İbe Akcan, “Edinim Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi.”

⁷¹ Ortaköylüoğlu, “Türkçede Görünüş: Okul Öncesi Hikâye Kitaplarında Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi.”

⁷² Can Akcaoğlu, “Türkçe Zaman Eklerinin Görünüş Özelliklerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Yansımaları.”

ve Türkçedeki oluşumunu örneklediren betimlemeli çalışmalar olduğu görülmektedir. Akcaoğlu'nun⁷³ “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde -(X)yor Yüklemeleştiricisinin Görünüşü” adlı çalışması ve Uzun'un⁷⁴ “Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine” adlı çalışması gibi tek biçim birim üzerine veya Ülkümen⁷⁵, Eser Erguvanlı⁷⁶, Aksu-Koç⁷⁷ gibi çalışmalarda zaman kategorisindeki {-DI}, {-mIş}, {-(I)yor}, {-A/Ir}, {-AcAk}, {-mAktA}, {-mAdA} ve {-DIr} biçim birimlerin de dâhil edilerek yapıldığı görülmüştür. Kimi çalışmalarda^{78;79} görünüş kategorisinin, zaman ve kip-kiplik dil bilgisi konularıyla beraber ele alınan teorik temelli çalışmalar olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki belirlemeler ışığında; konusu Türkçedeki görünüş kategorisi olan bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi için hazırlanmış yayınlarda görünüş kategorisinin nasıl ele alındığının betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Benzer⁸⁰ ve Bölükbaş Kaya⁸¹ karşılaştırılmış ve aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- 1) Benzer⁸² ve Bölükbaş Kaya'da⁸³ Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği dil bilgisi kitaplarında eylemlere eklenen ve görünüş gösteren biçim birimlerin ele alınıp biçimi açık-örtük nasıldır?
- 2) Yabancılar Türkçe öğretiminde eylemlere eklenen ve görünüş gösteren biçim birimlerin Benzer ve Bölükbaş Kaya dil bilgisi kitaplarındaki dağılımları nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Benzer'in⁸⁴ ve Bölükbaş Kaya'nın⁸⁵ karşılaştırılarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi için hazırlanmış yayınlarda görünüş kategorisinin nasıl ele alındığının betimlenmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımlarından doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e⁸⁶ göre bu yöntem, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış tüm dil bilgisi kitapları; örnekleme ise Benzer⁸⁷ ve Bölükbaş Kaya'dır⁸⁸. Örneklem olarak bu kaynakların seçilmesinin

⁷³Can Akcaoğlu, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde -(X)yor Yüklemeleştiricisinin Görünüşü”, *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 5/1 (2025): 107-128, erişim 25 Nisan 2025. <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.15153956>.

⁷⁴Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz, “Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine”, 129-145.

⁷⁵Ülkümen, “Dil Bilgisi Öğretiminde Kip, Zaman ve Görünüş Konusunun Öğretiminin İncelenmesi.”

⁷⁶Eser Erguvanlı Taylan, “The Parameter of Aspect in Turkish”, *Modern Studies in Turkish Linguistics, Proceedings of the 6th International Conference on Turkish Linguistics* içinde, ed. editör Ahmet Konrot (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1992).

⁷⁷Ayhan Aksu Koç ve Dan Slobin, *Tense-Aspect-Modality in Turkish* (Amsterdam: John Benjamin Yayınevi, 1982).

⁷⁸Fatma Erkman Akerson, “Türkçe Yükleme Görünüş, Zaman ve Kip”, VIII. *Dilbilim Kurultayı Bildiriler Kitabı* içinde, ed. Nilüfer Sarı (İstanbul: İletişim Fakültesi Yayınevi, 1994).

⁷⁹Üzümlü, “Zaman, Görünüş ve Kiplik İlişkisine Genel Bir Bakış.”

⁸⁰Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

⁸¹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 46-143.

⁸²Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

⁸³Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 46-143.

⁸⁴Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

⁸⁵Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 46-143.

⁸⁶Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), 187.

⁸⁷Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

nedeni, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde Benzer'in işlevden yola çıkarak dil yapılarını belirlemesi; Bölükbaş Kaya'nın ise dil yapılarından yola çıkarak işlevleri belirlemesidir.

2.3. Sınırlılıklar

Bu çalışmada sadece eylemlere eklenen görünüş gösteren biçim birimler incelenmiş; kılınış yapıları kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca, görünüşün diğer kodlayıcılarından olan zaman zarfları, edatlar...vb dil yapıları kapsam dışı bırakılmıştır.

3. Bulgular

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış dil bilgisi öğretimi kitaplarından Benzer'in⁸⁹ ve Bölükbaş Kaya'nın⁹⁰ Türkçedeki görünüş kategorisi açısından karşılaştırılarak betimlenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın ilk araştırma sorusu, örnekleme oluşturan iki kitapta görünüş kategorisinin nasıl ele alındığıdır (açık-örtük). Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında, bu araştırma sorusunun bulgularına yer verilecektir.

3.1. Benzer'de⁹¹ ve Bölükbaş Kaya'da⁹² Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretildiği Dil Bilgisi Kitaplarında Eylemlere Eklenen ve Görünüş Gösteren Biçim Birimlerin Ele Alınış Biçimi (Açık-Örtük)

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Ahmet Benzer tarafından hazırlanan “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*” adlı kitabın ilk baskısı 2020’de yapılmış, bu çalışmada ise 2021 tarihli 3. baskısı incelenmiştir. Benzer 2008 yılında “*Zaman Görünüş Kip ve Kiplik*” adlı doktora tezinde görünüş yapısından bahsederek Türkçe ve yabancı literatürdeki görünüş özelliklerini sınıflandırmıştır. Görünüşü sistematik olarak betimlemiş olduğu çalışmasında Smith’in⁹³ “bitmişlik”, “bitmemişlik”, “yansız” görünüş sınıflandırmasına ek olarak “sürme” kategorisini de eklemiş ve bu özellikleri örnek Türkçe tümcelerle tablo hâline getirmiştir. Benzer, “*Zaman, Görünüş, Kip ve Kiplik*”⁹⁴ adlı çalışmasında “yansız” görünüşün Türkçede olmadığını bu sebeple “bitmişlik”, “bitmemişlik” ve “sürme” görünüş sınıflandırmasından yararlandığını belirtmektedir. Kendisi, görünüş yapısına değinmiş ve doktora tezinde yaptığı sınıflamayı kullanmıştır. Buna karşın Fatma Bölükbaş Kaya’nın 2021’de *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi* kitabı ise Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM) temelinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına ilişkin hazırlanmış dil setlerinin işleyiş sistemi göz önünde bulundurularak dil bilgisi öğretiminde kullanılmak üzere oluşturulmuştur.

Benzer⁹⁵, “3. İşlev” başlıklı bölümde, bağlamlara göre kullanılabilecek dil yapılarına yer vermiştir. Aynı bağlama uygun farklı dil yapıları A, B ve C seviyelerine göre sınıflandırılarak kitapta, “Bir işlev için kaç farklı yapı tercih edilebilir?” sorusuna cevap arandığı belirtilmiştir. 3. bölümde verilen başlıklar arasında, görünüş için ayrı başlık bulunmamaktadır fakat seviyelere göre verilen tümceler incelendiğinde {-DI}, {-mİş}, {-(I)yor}, {-AcAk} ve {-A/ır} biçim birimlerinin A seviyesinde, {-mAktA} ve {-mAdA} biçim birimlerinin B seviyesinde,

⁸⁸Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 46-143.

⁸⁹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

⁹⁰Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

⁹¹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

⁹²Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

⁹³Smith, *The Parameter of Aspect*.

⁹⁴Benzer, “Fiilde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik”, 267.

⁹⁵Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

{-Dİr} biçim biriminin ise C seviyesinde örneklendirildiği görülmektedir. Öte yandan, “Birleşik Zamanlar” adlandırmasıyla kullanılan ve görünüş de gösteren biçim birimlerin, C seviyesinde verildiği görülmektedir.

Bölükbaş Kaya⁹⁶ ise üç bölümden oluşan kitabının son iki bölümünü “Hangi dil düzeyinde hangi dil bilgisi konularına yer verilmelidir?”, “Dil bilgisi konuları nasıl öğretilmelidir?” sorularından yola çıkarak oluşturmuş ve hangi dil bilgisi konularına hangi dil seviyesinde, hangi sırayla yer verilmesi gerektiğine dair bilgileri aktarmıştır. Dil bilgisi konuları arasında görünüş kategorisine, açık bir başlık altında yer vermeyerek diğer bir ifadeyle “görünüş” kavramını kullanmadan, örtük bir biçimde zaman biçim birimlerinin özellikleri içinde sırasıyla A1 seviyesinde {-(I)yor}, {-Dİ}; A2 seviyesinde {-AcAk}, {-mİş}, {-A/Ir}, {-mAktA} ve {-Dİr} biçim birimlerine yer vermiştir. Görünüş biçim birimlerinin özelliklerinin belirgin bir şekilde görüldüğü birleşik zaman yapıları ({{-(I)yordu}, {-Dİydİ}, {-mAktAydİ}, {-mİştİ}, {{-(I)yormuş}, {-A/Irmİş}} ise toplu olarak olarak C1 seviyesinde “Hikâye Birleşik Zamanlar”, “Rivayet Birleşik Zamanlar” ve “Şart Birleşik Zamanlar” başlıklarıyla verilirken bir istisna olarak “Şimdiki Zamanın Hikayesi” başlığıyla birlikte {- (I)yordu} biçim biriminin işlevleri, B1 seviyesinde verilmiştir. Benzer’in⁹⁷ ele almış olduğu {-mAdA} biçim birimine ise Bölükbaş Kaya’da⁹⁸ yer verilmediği görülmüştür.

Son olarak görünüş konusunun iki dil bilgisi kitabında ele alınış biçimine bakıldığında Benzer’de⁹⁹ görünüş konusu için ayrı bir dil bilgisi başlığı oluşturulduğu ve alt başlıklarında da görünüş kodlayan biçim birimlerden örnekler verildiği görülmektedir. Yazar, Türkçedeki biçim birimlerden *bitmişlik*, *bitmemişlik* ve *sürme* görünüşü başlıkları altında, bu biçim birimlerin işlevlerine dair bilgi vererek söz konusu biçim birimlerin zaman ve kiplik özelliklerinden farklı olduğunu ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Bölükbaş Kaya’nın¹⁰⁰ çalışmasında ise diğerinin aksine örtük bir öğretim modeli izlenmiş ve görünüş konusuna dair herhangi bir terim kullanmadan zaman biçim birimlerinin ek özellikleri (işlevleri) olarak bu biçim birimlerden söz edilmiştir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, araştırmanın ikinci sorusu yabancılar Türkçe öğretiminde eylemlere eklenen ve görünüş gösteren biçim birimlerin Benzer’deki¹⁰¹ ve Bölükbaş Kaya’daki¹⁰² dağılımların nasıl olduğudur. Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında, bu sorunun bulgularına yer verilecektir.

3.2. Yabancılar Türkçe Öğretiminde Eylemlere Eklenen ve Görünüş Gösteren Biçim Birimlerin Benzer’de;¹⁰³ ve Bölükbaş Kaya’da;¹⁰⁴ Dağılımları:

Yukarıda da belirtildiği gibi Benzer’de¹⁰⁵ görünüş kategorisi, açık bir biçimde bu kategoriye ait terimler kullanılarak¹⁰⁶; Bölükbaş Kaya’da¹⁰⁷ ise bu kategoriye ait terimler kullanılmadan ancak bu kategoriye işaret eden işlevlerden bahsedilerek söz konusu görünüş gösteren biçim birimler ({{-(I)yor}, {-Dİ}, {-AcAk}, {-mİş}, {-A/Ir}, {-mAktA}, {-Dİr} ve bunların bileşik zamanlı görünüşleri) örtük olarak ele alınmıştır. Aşağıda, bu

⁹⁶Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 39-157.

⁹⁷Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 140.

⁹⁸Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

⁹⁹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40.

¹⁰⁰Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

¹⁰¹Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

¹⁰²Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 39-157.

¹⁰³Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

¹⁰⁴Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 39-157.

¹⁰⁵Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 42.

¹⁰⁶Bu çalışmada {-mAdA} ve {-Dİr} biçim birimleri, görünüş başlığı altında ayrıca ele alınmadığı için kitabın 3. bölümünde bağlama dayalı oluşturulan örnek tümcelerdeki kullanımlara dayanarak tabloya eklenmiştir.

¹⁰⁷Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

biçim birimlerin her iki dil bilgisi kitabındaki durumları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Tablo 4'te Türkçede görünüş kategorisindeki zaman biçim birimlerinin Benzer'deki¹⁰⁸ ve Bölükbaş Kaya'daki¹⁰⁹ işlevlerine yer verilmiştir.

Tablo 4

Türkçede Görünüş Kategorisindeki Zaman Biçim Birimlerinin Benzer'deki¹¹⁰ ve Bölükbaş Kaya'daki¹¹¹ İşlevleri

Biçim Birim	(Bölükbaş Kaya, 2021)	(Benzer, 2021)
Şimdiki Zaman	1-Şimdi-Konuşma anı (bitmemişlik)	1-Şimdiki Zaman
{-(l)yor}	2-Alışkanlıklar-Değişmeyen duygular (sürme)	2-Bitmişlik
biçim biriminin	3-Planlanmış işler (bitmemişlik)	3-Sürme
işlevleri	4-Yakınma (sürme) ¹¹²	4-Bitmemişlik
	Seviye: A1+A2	Seviye: A
Belirli Geçmiş Zaman	1-Konuşma öncesi kesin olarak gerçekleşme durumu (bitmişlik)	1- Görülen Geçmiş
{-DI}	2-Tanık olunan eylem (bitmişlik)	2- Bitmişlik
biçim biriminin	3-Kanıt (bitmişlik)	3- Bitmemişlik
işlevleri	Seviye: A1	Seviye: A
Gelecek Zaman	1- Konuşma zamanından sonra (bitmemişlik)	1-Farklı zamanlara gönderim- Geniş zamana
{-AcAk}	2- Emir- Gereklik (bitmemişlik)	{-A/Ir}
biçim biriminin	3- Tavsiye (bitmemişlik)	2-Farklı zamanlara gönderim-Şimdiki zamana
işlevleri	Seviye: A2	{-(l)yor}
		3-Sürme
		Seviye: A
Belirsiz Geçmiş Zaman {-mIş}	1- Öğrenilen durum (bitmişlik)	1-Duyulan Geçmiş
biçim biriminin	2-Hikâye, masal (bitmişlik)	2-Bitmişlik
işlevleri	3-Sonradan farkına varma (bitmişlik)	3-Sürme
	4-Tanık olunan eylem (bitmişlik)	4-Belirsizlik
	Seviye: A2	5-Sonradan farkına varma
		Seviye: A
Geniş Zaman	1-Her zaman yapılan iş ve alışkanlıklar (sürme)	1- Geniş zaman
{-A/Ir}	1-Doğruluğu evrensel olan gerçekler (sürme)	2- Farklı zamanlara gönderme- Geçmiş zamana
biçim biriminin	2-Gerçekleşmesi muhtemel (bitmemişlik)	{-DI}
işlevleri	3-Rica (bitmemişlik)	3- Farklı zamanlara gönderme- Geçmiş zamana
	4- Emir (bitmemişlik)	{-mIş}
	5-Öneri (bitmemişlik)	4- Farklı zamanlara gönderme- Şimdiki zamana
	6- İstek (bitmemişlik)	{-(l)yor}
	7-Hikâye-roman özetleme (bitmişlik)	5- Farklı zamanlara gönderme-Gelecek zaman
	Seviye: A2	{-AcAk}
		6- Sürme
		Seviye: A
{-mAktA}	1-Şimdiki zaman anlamı veren fiilimsi (sürme)	1-Sürme
biçim biriminin	Seviye: A2	Seviye: B

¹⁰⁸Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

¹⁰⁹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

¹¹⁰Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

¹¹¹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 39-157.

¹¹²Bu işlevin, A2 düzeyinde "geniş zaman" içerisinde verildiği görülmektedir.

Biçim Birim	(Bölükbaş Kaya, 2021)	(Benzer, 2021)
işlevleri		
{-Dİr}	1-Tahmin (bitmişlik+bitmemişlik)*	1- Şimdiki Zaman
biçim biriminin	2-Kesinlik (bitmişlik)	2- Farklı zamanlara gönderme-Geçmiş zaman {-mİş}
işlevleri	3-Genel kabul (sürme)	3- Farklı zamanlara gönderme-Geniş zaman {-A/İr}
	4-Emir-zorunluluk (bitmemişlik-sürme)*	4- Farklı zamanlara gönderme- Şimdiki zaman {-(!)yor}
	*Bağlama göre görünüş değişebilmektedir.	5- Farklı zamanlara gönderme- Gelecek zaman {-AcAk}
	Seviye: A2	6- Sürme
		Seviye: C
{-mAdA}	YOK	1- Şimdiki zaman
biçim biriminin	Seviye: YOK	2- Farklı zamanlara gönderme-Geniş zaman {-A/İr}
işlevleri		3- Farklı zamanlara gönderme Gelecek zaman {-AcAk}
		4- Sürme
		Seviye: B

Daha önce de belirtildiği gibi Bölükbaş Kaya'da¹¹³ görünüş kategorisi örtük olarak verildiğinden Tablo 4'teki işlevlerin sonuna parantez içinde koyu olarak yazılan görünüş görünümleri, araştırmacılar tarafından eklenmiştir. Ek olarak verilen tüm biçim birimlerin hangi dil düzeyinde verildiği bilgisi de ilgili satırlarda "Seviye" başlığı ile ayrıca not edilmiştir. Benzer'deki¹¹⁴ A, B ve C düzeylerinin alt düzeyleri belirtilmediğinden, "Seviye" kısımlarında, kitapta geçen düzeyler verilmiştir. Bu belirlemeler ışığında Tablo 4 incelendiğinde her iki kitapta da Türkçede {-(!)yor} biçim biriminin görünüş kategorisinin "bitmişlik", bitmemişlik" ve "sürme" işlevlerini yerine getirdiği; şimdiki zaman işleviyle bu biçim birimle eş görevde kabul edilen {-mAktA} biçim biriminin ise sadece "sürme" görünüşü gösterdiği; {-Dİ} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹¹⁵ sadece "bitmişlik" gösterirken Benzer'de¹¹⁶ hem "bitmişlik" hem de "bitmemişlik" görünüşüne; {-AcAk} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹¹⁷ "bitmemişlik" gösterirken Benzer'de¹¹⁸ "sürme" görünüşü gösterdiği; {-mİş} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹¹⁹ "bitmişlik" gösterirken Benzer'de¹²⁰ "bitmişlik" ve "sürme" görünüşü gösterdiği, {-A/İr} ve {-Dİr} biçim birimlerinin Bölükbaş Kaya'da¹²¹ "bitmişlik", "bitmemişlik" ve "sürme" gösterirken Benzer'de¹²² sadece "sürme" görünüşü gösterdiği; {-mAdA} biçim birimine Bölükbaş Kaya'da¹²³ hiç yer verilmezken Benzer'de¹²⁴ "sürme" görünüşü gösterdiği görülmektedir.

¹¹³Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

¹¹⁴Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

¹¹⁵Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 29.

¹¹⁶Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 43.

¹¹⁷Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 56.

¹¹⁸Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 44.

¹¹⁹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 71.

¹²⁰Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 42.

¹²¹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 73.

¹²²Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 41.

¹²³Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

¹²⁴Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 140.

Tablo 4'teki biçim birimlerle ilgili dikkat çekici durumlardan biri, bazı biçim birimlerin verildikleri düzeylerin, her iki kitapta farklı olmasıdır. Örneğin, {-mAktA} biçim birimi Bölükbaş Kaya'da¹²⁵ A2'de verilirken Benzer'de¹²⁶ B düzeyinde; {-Dİr} biçim birimi Bölükbaş Kaya'da¹²⁷ A2'de verilirken Benzer'de¹²⁸ C düzeyinde verilmektedir. Hikâye bileşik zamanlarındaki görünüş biçim birimlerinin işlevleri, Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

¹²⁹Türkçede Görünüş Kategorisinin Hikâye Bileşik Zamanlarda Benzer'deki¹³⁰ ve Bölükbaş Kaya'daki¹³¹ İşlevleri

Hikâye Bileşik Zamanlar	(Bölükbaş Kaya, 2021)	(Benzer, 2021)
{-(I)yordu} ¹³² biçim biriminin işlevleri	1-Geçmişte devam eden eylemler (sürme) 2-Eskiden yapılan artık yapılmayan alışkanlıklar (bitmişlik-geçmişte sürme) 3-Gerçekleşmesi çok yakın olan ama gerçekleşmeyen olaylar (bitmemişlik) Seviye: B1+C1	1-Konuşma anından önceki olaylar 2-Sürme Seviye: C
{-ArdI} biçim biriminin işlevleri	1- Geçmişteki alışkanlıklar (sürme) Seviye: C1	1-Alışkanlıklar 2-Bitmemişlik Seviye: C
{-AcAktI} biçim biriminin işlevleri	1-Geçmişte planlanan ama gerçekleşmeyen olaylar (bitmemişlik) 2-Geçmişte gerçekleşmeyecek olan eylemler (bitmişlik) 3-Pişmanlık (bitmişlik-bitmemişlik) Seviye: C1	1- Gerçekleşmemiş niyet 2- Bitmemişlik Seviye: -
{-mİştI} biçim biriminin işlevleri	1-Geçmişte yapılan bir işten önce yapılan eylemi anlatmak (bitmişlik) Seviye: C1	1-Geçmiş zamanda söylenti 2-Bitmışlik Seviye: B+C

Tablo 5 incelendiğinde, her iki kitapta da Türkçede {-I)yordu} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹³³ “bitmişlik”, bitmemişlik” ve “sürme” görünüşü gösterirken Benzer'de¹³⁴ sadece “sürme” görünüşü gösterdiği; {-ArdI} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹³⁵ “sürme” görünüşü gösterirken Benzer'de¹³⁶ “bitmemişlik” görünüşü gösterdiği; {-AcAktI} biçim biriminin Bölükbaş Kaya'da¹³⁷ “bitmişlik” ve “bitmemişlik” görünüşü

¹²⁵Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 29.

¹²⁶Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 41.

¹²⁷Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 83.

¹²⁸Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 164.

¹²⁹Daha önce de belirtildiği gibi Bölükbaş Kaya'da görünüş kategorisi örtük olarak verildiğinden Tablo 4'teki işlevlerin sonuna parantez içinde koyu olarak yazılan görünüş görünümleri, araştırmacılar tarafından eklenmiştir. Ek olarak, verilen tüm biçim birimlerin hangi dil düzeyinde verildiği bilgisi de ilgili satırlarda “Seviye” başlığı ile ayrıca not edilmiştir. Benzer'deki A, B ve C düzeylerinin alt düzeyleri belirtilmediğinden, “Seviye” kısımlarında, kitapta geçen düzeyler verilmiştir.

¹³⁰Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*.

¹³¹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*.

¹³²Bu biçim birimin, Bölükbaş Kaya'da hem şimdiki zamanın hikâyesinin anlatıldığı B1'de hem de hikâye bileşik zamanların anlatıldığı C1 düzeyinde kullanıldığı görülmektedir.

¹³³Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 139.

¹³⁴Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 47.

¹³⁵Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 140.

¹³⁶Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 47.

¹³⁷Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 140.

gösterirken Benzer’de¹³⁸ “bitmemişlik” görünüşü gösterdiği; {-mıştı} biçim biriminin ise her iki kitapta da “bitmişlik” görünüşü gösterdiği görülmektedir. Tablo 4’teki biçim birimlerde olduğu gibi Tablo 5’teki biçim birimlerin de her iki kitapta ayrı düzeylerde verildiği görülmektedir. Rivayet bileşik zamanlarındaki görünüş biçim birimlerinin işlevleri, Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

¹³⁹ Türkçede Görünüş Kategorisinin Rivayet Bileşik Zamanlarda Benzer’deki¹⁴⁰ ve Bölükbaş Kaya’daki¹⁴¹ İşlevleri

Rivayet Bileşik Zamanlar	(Bölükbaş Kaya, 2021)	(Benzer, 2021)
{-(l)yormuş} biçim biriminin işlevleri	1-Geçmişte yapılan eylemi başkasından duyma (bitmemişlik) 2-Geçmişte yapılan eylemi sonradan fark etme (bitmemişlik) 3-Süreklilik (sürme) Seviye: C1	1-Geçmiş zamanda söylenti 2-Bitmemişlik Seviye: -
{-Arılmış} biçim biriminin işlevleri	1-Geçmişte yapılan alışkanlıkları başkasından duyma (sürme) 2-Geçmişte yapılan alışkanlıkları sonradan fark etme (sürme) Seviye: C1	1-Geniş zamanda yapılan bir durumun başkasından duyulması 2-Sürme Seviye: -
{-AcAkılmış} biçim biriminin işlevleri	1-Gelecekteki eylemi başkasından duyma (bitmemişlik) 2-Gelecekteki eylemi sonradan öğrenme (bitmemişlik) Seviye: C1	1-Konuşma anından sonraki olaylar 2-Bitmemişlik Seviye: -
{-mışmış} biçim biriminin işlevleri	1-İnanmama (bitmişlik) 2-Söylenen sözü ciddiye almama (bitmişlik) Seviye: C1	1-Geçmiş Zaman 2-Bitmişlik Seviye: -

Tablo 5 incelendiğinde, {-(l)yormuş} biçim biriminin Bölükbaş Kaya’da¹⁴² “bitmemişlik” ve “sürme” görünüşü gösterirken Benzer’de¹⁴³ sadece “bitmemişlik” görünüşü gösterdiği, her iki kitapta da {-Arılmış} biçim biriminin “sürme” görünüşü, {-AcAkılmış} biçim biriminin “bitmemişlik” görünüşü ve {-mışmış} biçim biriminin “bitmişlik” görünüşü gösterdiği görülmektedir. Benzer’de¹⁴⁴, rivayet bileşik zamanları gösteren biçim birimler için dil düzeyleri belirtilmediğinden iki kitap, dil düzeyleri açısından karşılaştırılamamıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Görünüş konusunun Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesini hedefleyen dil bilgisi kitaplarında nasıl ele alındığını betimlemeyi ve karşılaştırmalar yapmayı amaçlayan bu çalışmanın veri tabanını Benzer¹⁴⁵ ve

¹³⁸Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 44.

¹³⁹Daha önce de belirtildiği gibi Bölükbaş Kaya’da görünüş kategorisi örtük olarak verildiğinden Tablo 5’teki işlevlerin sonuna parantez içinde koyu olarak yazılan görünüş görünümleri, araştırmacılar tarafından eklenmiştir. Ek olarak, verilen tüm biçim birimlerin hangi dil düzeyinde verildiği bilgisi de ilgili satırlarda “Seviye” başlığı ile ayrıca not edilmiştir. Benzer’deki A, B ve C düzeylerinin alt düzeyleri belirtilmediğinden, “Seviye” kısımlarında, kitapta geçen düzeyler verilmiştir.

¹⁴⁰Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 42-46.

¹⁴¹Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 141.

¹⁴²Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 141.

¹⁴³Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi* 45.

¹⁴⁴Benzer, 46.

¹⁴⁵Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 47.

Bölükbaş Kaya¹⁴⁶ oluşturmuştur. Bu doğrultuda yapılan incelemelerde, Benzer'in¹⁴⁷ işlevsel dil bilgisinden yola çıkarak diğer bir ifadeyle belirlenen bir işlevin hangi dil yapılarıyla aktarılabileceğini sorgularken Bölükbaş Kaya'nın¹⁴⁸ hangi dil yapısıyla, hangi işlevlerin öğretilebileceğini aktardığı görülmektedir.

Dillerdeki “zaman” olgusuna klasik anlamda bakıldığında “şimdiki”, “geçmiş” ve “gelecek” zaman diye üç alt başlıktan oluşan bir zaman kategorisi olsa da dilbilimsel açıdan zaman olgunun iki ana kategoriden oluştuğunu söylemek mümkündür: (i) Klasik anlamdaki zaman ve (ii) Görünüş. Görünüş de “dil bilgisel” ve “sözlüksel” görünüş olarak iki alt başlıktan oluşmakta ve bu alt başlıklar da kendi içinde alt ulamlara ayrılmaktadır. Görünüş konusunun 1900'lü yılların son çeyreğinden itibaren özellikle Comrie¹⁴⁹ ile ele alınmaya başladığı ve daha sonra, farklı araştırmacılar tarafından bu sınıflamanın güncellenerek çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Söz konusu çalışmalar, Türkçe üzerine de yapılmış (Örneğin, Aksu Koç¹⁵⁰, Eser Erguvanlı¹⁵¹, Uzun¹⁵², Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz¹⁵³, İbe Akcan¹⁵⁴, Demirgüneş¹⁵⁵, Benzer¹⁵⁶, Esmer¹⁵⁷, Johanson¹⁵⁸, Ülkümen¹⁵⁹, Atasoy¹⁶⁰, Üzümlü¹⁶¹, Gündüz¹⁶², Akcaoğlu¹⁶³...vb çalışmalar) ve Türkçe alan yazınının da bu açıdan zenginleşmesi sağlanmıştır.

Bölükbaş Kaya¹⁶⁴ biçim birimlerin öğretiminde görünüş terimini kullanmamakta, buna karşın dil bilgisi öğretiminin, *biçim-anlam-kullanım* boyutuna değinilerek yapılması gerektiğinden bahsetmektedir. Benzer'de¹⁶⁵ ise biçim birimlerin kullanımları anlatılırken görünüş terimi kullanılarak görünüşün ikinci, hatta birinci işlev olarak öne çıkabildiği belirtilerek örnek tümcelerle konu aktarımı yapılmıştır.

Bölükbaş Kaya¹⁶⁶, öğretmenlerin gözünden ders anlatımını ele almakta ve sınıf ortamında öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırabilmek adına, dil yapılarının ayrıntılı dil bilgisi özelliklerine yer vermektedir. Benzer¹⁶⁷ ise öğrenci odaklı bir yaklaşımla Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir öğrencinin ihtiyaç duyabileceği durumlara ilişkin hangi dil yapılarının kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hazırlanan materyalin öğretmen ya da öğrenci odaklı olmasına göre, dildeki belirli bir durumun (örneğin sipariş verme, bir

¹⁴⁶Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 142.

¹⁴⁷Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 1.

¹⁴⁸Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 1.

¹⁴⁹Comrie, *Aspect*.

¹⁵⁰Aksu Koç ve Slobin, *Tense-Aspect-Modality in Turkish*.

¹⁵¹Erguvanlı Taylan, “The Parameter of Aspect in Turkish.”

¹⁵²Uzun, “Türkçede Görünüş/Kip/Zaman Üçlüsü”.

¹⁵³Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz, “Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine”.

¹⁵⁴İbe Akcan, “Edinim Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi”.

¹⁵⁵Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi”.

¹⁵⁶Benzer, “Filde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik.”

¹⁵⁷Esmer, “İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenlenişi”.

¹⁵⁸Johanson, *Türkçede Görünüş*, 23.

¹⁵⁹Ülkümen, Melis. “Dil Bilgisi Öğretiminde Kip, Zaman ve Görünüş Konusunun Öğretiminin İncelenmesi”.

¹⁶⁰Atasoy, “Türkçede Görünüş Belirteçliklerinin Öğretimi: Görünüş ve Derlem Çalışması”.

¹⁶¹Üzümlü, “Zaman, Görünüş ve Kiplik İlişisine Genel Bir Bakış”.

¹⁶²Gündüz, “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi”.

¹⁶³Akcaoğlu, “Türkçe Zaman Eklerinin Görünüş Özelliklerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Yansımaları”.

¹⁶⁴Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 12.

¹⁶⁵Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 41.

¹⁶⁶Bölükbaş Kaya, *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, 32-162.

¹⁶⁷Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 40-47.

olayı anlatma, alışkanlıklardan bahsetme... vb) hangi dil yapılarıyla aktarılabileceğini veya bir dil yapısının, o dilde hangi işlevlerinin olduğunu listelemek eğitim materyalinin hedef kitlesiyle yakından ilişkilidir.

Veri tabanı incelendiğinde bazı biçim birimlerin ({-mAktA}, {-Dir}, {-(I)yordu}, {-AcAktI}) aynı işlev için bile birden fazla görünüş özelliği taşıyabildiği görülmektedir. Örn. {-AcAktI} biçim birimi, *pişmanlık* işlevinde hem “bitmişlik” hem de “bitmemişlik” göstermektedir. Dolayısıyla, “bitmişlik” veya “bitmemişlik” görünüşünden hangisinin olduğuna karar verilmesinde bağlamın da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Benzer biçimde Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz¹⁶⁸, {-Ar} biçim biriminin geniş zaman ulamını yansıttığına dair varsayımlar olduğunu fakat “Ayşe bu işi yapar.” tümcesinde bu biçim birimin zaman anlamından çok, *tekrarlılık* belirttiğini ve bunun da eylemin yapılaş zamanını değil; *oluş biçimini* ifade ettiğini belirtmektedir. {-(I)yor} ve {-mAktA} biçim biriminde de *tekrarlılık* değeri olmasının yanı sıra zamansal konum, {-Ar} biçim birimindeki belirsizlikten çok daha somut olarak tümcede görülmektedir. Aynı şekilde, {-Ar} biçim biriminin “bitmemişlik” görünüşünün alt başlığı olan “alışkanlık” görünüşü içerisinde kullanıldığı varsayımı ile ilgili olarak da Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz¹⁶⁹, *bir edime sonradan başlayıp devam ettiği* anlamını katan belirteçlerle uyumlu olmaması sebebiyle bu varsayımın da geçersiz olduğunu belirtmektedir. Örneğin “iki yıldır” gibi bir belirteçle {-(I)yor} biçim biriminin kullanılmasının, {-Ar} biçim biriminin kullanılmasına göre daha uygun olduğunu belirtmektedir. Yukarıdaki bu belirlemeler, dil bilgisi öğretiminin didaktik ve sadece biçimi temel alarak yapılmaması gerektiğini, *biçimin yanında anlamın ve kullanımın* da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. O hâlde, hazırlanacak eğitim materyallerinde bu durumun da dikkate alınması yararlı olacaktır. Ek olarak görünüş biçim birimlerinin özellikle kullanım boyutunda ortaya çıkan bu çeşitlilik nedeniyle öğrencilerin bu farklılıkları anlayabilmesi için öncelikle temel kullanımların A1-A2 gibi başlangıç seviyelerinde; tümce içinde görünüş yapısını ortaya çıkaran belirteçler gibi dil yapılarından yararlanılarak oluşturulan tümcelerin ise orta veya ileri seviyelerde kademeli olarak verilmesinin bilişsel yükü azaltacağı ve böylece öğrenmenin daha hızlı ve kalıcı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak bilişsel yükü dengeli bir biçimde dağıtmak adına görünüş gösteren biçim birimlerin işlevlerinin, düzeylere göre hangi sırayla verilmeleri gerektiğiyle ilgili yapılacak detaylı ileri çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bulgularda, eylemlere eklenen görünüş kategorisini işaret eden temel zamanları ve bileşik zamanları gösteren her bir biçim birimin “bitmişlik”, “bitmemişlik” ve “sürme” görünüşü açısından iki kitapta da aynı olmadığı, benzer biçimde bu biçim birimlerin verildiği dil düzeylerinin de her iki kitapta paralellik göstermediği görülmüştür. Fidan’da¹⁷⁰ da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan materyallerin içeriklerinde ve bu içeriklerin dil düzeylerine göre dağılımında bir standardın yakalanması gerektiği belirtilmektedir. Bunun için de Türk Dil Kurumu (TDK), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) gibi bir toparlayıcı kurumun öncülüğünde daha detaylı, ileri çalışmaların yapılması, alan yazınına katkı sağlayacaktır.

Alan yazınına bakıldığında Gündüz¹⁷¹, ana dili ve yabancı dil öğretiminde kullanılan metinler incelendiğinde kullanılan görünüş kategorilerinin benzerlik gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca Demirgüneş’in¹⁷² ve Esmer’in¹⁷³ ders kitaplarını incelediği çalışmalarında, metinlerin anlatı amacı taşıdığını ve daha çok bitmişlik görünüşü taşıyan {-DI} ve {-mIş} biçim birimlerinin kullanıldığını, İbe-Akcan¹⁷⁴ ders kitaplarını incelediği

¹⁶⁸Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz, “Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine”, 132.

¹⁶⁹Subaşı Uzun ve Erk Emeksiz, 143.

¹⁷⁰Fidan, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları ve Öğretmen-Öğrenici Görüşleri”, 271-273.

¹⁷¹Gündüz, “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi”, 47.

¹⁷²Demirgüneş, “Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi”.

¹⁷³Esmer, “İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenleniş”.

¹⁷⁴İbe Akcan, “Edinim Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi”.

çalışmada sırasıyla en çok {-Ar}, {-DI} ve {-AcAk} biçim birimlerinin kullanıldığını; Ortaköylüoğlu¹⁷⁵ de hikâye kitaplarını incelediği çalışmada, {-DI} ve {-mIş} biçim birimlerinin en çok rastlanan biçim birimler olduğunu belirtmiştir. Metin türü ile kullanılacak biçim birimler arasında sıkı bir ilişki olduğunu gösteren bu belirlemelerden ve Benzer'in¹⁷⁶ biçim birimlerin bağlama ve kullanılan zaman zarflarına bağlı olarak da birden fazla görünüş özelliği yansıtabileğini belirtmesinden yola çıkılarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde görünüş kategorisinin örtük ya da açık biçimde öğretilmesinde metinlerin özel olarak seçilmesi ya da oluşturulması gerektiği unutulmamalıdır.

Gündüz¹⁷⁷, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* içindeki C1 okuma metinlerinde görünüş kategorisinin dağılımlarını incelemiştir. İleri çalışmalarda, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan dil setlerindeki hem okuma hem de dinleme metinlerinde görünüş kategorisinin nasıl ele alındığının incelenmesinin yanında, özellikle dil setlerinin dil bilgisi kısımlarında bu kategorinin nasıl ele alındığının da ileri çalışmalarla betimlenmesi yararlı olacaktır. Ek olarak bu betimlemeler ışığında yapılacak ihtiyaç analizlerinin ardından, bu kategorinin öğretilmesine yönelik dört temel dil becerisini de dikkate alan materyallerin geliştirilmesinin hem öğrenciler hem de öğretmenler için Türkçede zamanı bildirmek için kullanılan dil yapılarının öğretilmesinde ve öğrenilmesinde kolaylık sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The authors have no conflict of interest to declare.
Grant Support	The authors declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Dilek Fidan (Doç. Dr.)
Author Details	¹ Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kocaeli, Türkiye 0000-0003-1349-580X dilek.fidan@kocaeli.edu.tr
	Gizem Salkım (Yüksek Lisans Öğrencisi)
	² Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancılar Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Kocaeli, Türkiye 0000-0001-9130-2394

Kaynakça | References

- Akcaoglu, Can. "Türkçe Zaman Eklerinin Görünüş Özelliklerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Yansımaları." Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2025. Ulusal Tez Merkezi (464513).
- Akcaoglu, Can. "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde -(X)yor Yükleştiricisinin Görünüşü", *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 5/1 (2025): 107-128. erişim 25 Nisan 2025. <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.15153956>.
- Aksu Koç, Ayhan, Dan Slobin. *Tense-Aspect-Modality in Turkish*. Amsterdam: John Benjamin Yayınevi, 1982.
- Atasoy, Gülsüm. "Türkçede Görünüş Belirteçliklerinin Öğretimi: Görünüş ve Derlem Çalışması", *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3/1 (2017): 1-18. erişim 27 Mart 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/277741>.

¹⁷⁵Ortaköylüoğlu, "Türkçede Görünüş: Okul Öncesi Hikâye Kitaplarında Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi".

¹⁷⁶Benzer, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*, 41.

¹⁷⁷Gündüz, "Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi".

- Benzer, Ahmet. "Fiilde Zaman Görünüş Kip ve Kiplik", Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2008. Ulusal Tez Merkezi (221524).
- Benzer, Ahmet. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İşlevsel Dil Bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi. 2021.
- Bölükbaş Kaya, Fatma. *Yabancılar Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi, 2021.
- Comrie, Bernard Sterling. *Aspect*. Cambridge: Cup, 1976.
- Demirgüneş, Sercan. "Türkçede Görünüş ve Zaman Morfemleri.", Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, 2007. Ulusal Tez Merkezi (210823).
- Demirgüneş, Sercan. "Türkçede Görünüş ve Dil Bilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi". *Dil Dergisi*, 140 (2008): 52-66.
- Esmer, Elçin. "İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü- Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenlenişi". *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8/2 (2011): 19-37. erişim 27 Mart 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/182640>.
- Erguvanlı Taylan, Eser. "The Parameter of Aspect in Turkish", *6th International Conference on Turkish Linguistics Bildiriler Kitabı* içinde, editör Ahmet Konrot, 153-168. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 1992.
- Erguvanlı Taylan, Eser. *The Phonology and Morphology of Turkish*. İstanbul: Boğaziçi University Press, 2015.
- Erkman Akerson, Fatma. "Türkçe Yükleme Görünüş, Zaman ve Kip", *VIII. Dilbilim Kurultayı Bildiriler Kitabı* içinde, editör Nilüfer Sarı, 79-88. İstanbul: İletişim Fakültesi Yayınevi, 1994.
- Fidan, Dilek. "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri", *Turkish Studies-International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 11/14 (2016): 257-276, erişim 16 Mart 2023. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9826>.
- Gündüz, Fikriye. "Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/1 (2020): 42-49. erişim 27 Mart 2024. <https://doi.org/10.33537/sobild.2020.11.1.6>.
- İbe Akcan, Pınar. "Edinim Sürecinde Görünüş ve Ders Kitaplarında Çocuklara Yöneltilen Verinin Sorgulanmasına İlişkin Bir Çalışma: İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Kitaplarındaki Eylemler, Durum Türleri ve Görünüş Etkileşimi", *Dil Dergisi*, 130 (2005): 7-18 erişim 27 Mart 2024. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000043.
- Johanson, Lars. *Türkçede Görünüş*. çeviren Nurettin Demir. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.
- Korkmaz, Zeynep. *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2003.
- Ortaköylüoğlu, Hale. "Türkçede Görünüş: Okul Öncesi Hikâye Kitaplarında Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçim Birim ve Belirteç Etkileşimi", *International Journal of Language Academy*, 3/1 (2015): 224-240. erişim 27 Mart 2024. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.136>.
- Schilder, Frank, "Aspect and Discourse Structure: Is a Neutral Viewpoint Required?", *Centre for Cognitive Science*, (1995): 326-328, erişim 27 Mart 2024. [10.3115/981658.981711](https://doi.org/10.3115/981658.981711).
- Smith, Carlota. *The Parameter Of Aspect*. Kluwer Academic Publishers, 1997.
- Subaşı Uzun, Leyla ve Zeynep Erk Emeksiz. "Türkçede -Ar Biçim Biriminin Anlamsal ve Sözdizimsel Yapısı Üzerine", *XVI. Dilbilim Kurultayı Bildirileri Kitabı* içinde, editör Güray König, 129-145. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2002.
- Uzun, Nadir Engin. "Türkçede Görünüş/Kip/Zaman Üçlüsü", *Dil Dergisi*, 68 (1998): 5-21, erişim 27 Mart 2024. https://www.academia.edu/22425548/T%C3%BCrk%C3%A7ede_G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BC%C5%9F_Kip_Zaman_%C3%9C%C3%A7%C3%BCs%C3%BC.
- Ülkümen, Melis. "Dil Bilgisi Öğretiminde Kip, Zaman ve Görünüş Konusunun Öğretiminin İncelenmesi." Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, 2017. Ulusal Tez Merkezi (482009).
- Üzüm, Melike. "Zaman, Görünüş ve Kiplik İlişkisine Genel Bir Bakış." *Turkic Linguistics And Philology*, 1/1 (2018): 53-66. erişim 27 Mart 2024. <http://www.turkiclinguistics.com/yukleme/sayilar/tammetin/melike-uzum-zaman-gorunus-ve-kiplik-iliskisine-genel-bir-bakis-11.pdf>.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.

